

Informacija o neizmirenim obavezama prema državi Brazil po osnovu kupovine vazduhoplova Embraer ERJ 190-200 LR (skraćeni naziv Charlie), reg. oznake 40-AOC

Ovom ministarstvu preko Ministarstva vanjskih poslova, dana 30. novembra 2022. godine, dostavljena je nota Ambasada Brazila u Beogradu, kojom mole za odgovor crnogorskih nadležnih institucija u vezi sa pregovorima o izmirenju dugovanja za finansiranje vazduhoplova Embraer.

Rukovođeni ovim obraćanjem, pristupljeno je analiziranju postupanja u vezi sa pregovorima o izmirenju dugovanja za finansiranje vazduhoplova Embraer, na osnovu raspoložive dokumentacije, koja je u posjedu ovog ministarstva, radi upoznavanja Vlade Crne Gore, a sve u cilju preventivnog djelovanja i otklanjanja negativnih posljedica koje bi se odrazile na budžet Crne Gore.

Naime, Vlada Crne Gore na sjednici od 1. aprila 2010. godine, zaključcima broj 03-2693 od 8. aprila 2010. godine, usvojila je Informaciju o isporuci aviona Embraer 195, koju je dostavilo Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija. Navedenim zaključcima, tačkom 1 Vlada Crne Gore usvojila je Informaciju o isporuci aviona Embraer 195, dok je tačkom 2 istih data saglasnost "Montenegro Airlinesu" da pristupi realizaciji aranžmana o finansijskom lizingu s brazilskom bankom BNDES, u skladu sa uslovima koji su prilog pomenute Informacije, kako bi se omogućila isporuka aviona Embraer 195 u junu 2010. godine.

Naime, nabavka vazduhoplova tipa Embraer ERJ 190-200 LR izvršena je u skladu sa Kupoprodajnim Ugovorom čiji su predmet bila dva vazduhoplova ovog tipa ali je realizovana jedna transakcija vazduhoplova Embraer ERJ 190-200 LR (skraćeni naziv Charlie) kroz transakciju finansijskog lizinga sa BNDES-om uz učešće više ugovornih strana (BNDES, Law Debenture Trust Corporation, Montenegro Aviation Leasing Limited, Montenegro Airlines).

Pravna dokumenta kojima se reguliše transakcija finansijskog lizinga vazduhoplova Embraer 190-200 LR, registarske oznake 40-AOC, msn 19000358 su:

- Kupoprodajni Ugovor No.Com 0239-08 od 16.09.2008. godine, zaključen između Embraer-a kao proizvođača vazduhoplova i Montenegro Airlines-a, kao kupca;
- Prenos Kupoprodajnog Ugovora od 16.07.2010. godine, zaključen između Montenegro Airlines-a i Montenegro Aviation Leasing Limited, koji se odnosi na vazduhoplov Embraer 190-200 LR, registarske oznake 40-AOC, msn 19000358;
- Ugovor o zajmu od 15.07.2010. godine, koji za predmet ima finansiranje dva vazduhoplova, zaključen između Montenegro Aviation Leasing Limited, kao dužnika i BNDES-at, kao zajmodavca; (finansiran jedan vazduhoplov)
- Ugovor o zakupu aviona od 15.07.2010. godine koji se odnosi na zakup dva Embraera, zaključen između Montenegro Aviation Leasing Limited, kao zakupodavca i Montenegro Airlinesa, kao zakupca (realizovan zakup jednog vazduhoplova).

U vezi sa navedenim, Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija je, dana 12.07.2010. godine, izdalo garanciju BNDES-u kojom država preko tog ministarstva neopozivo i bezuslovno garantuje da će u slučaju da zakupac iz bilo kog razloga ne realizuje obavezu izvršiti reisperuku aviona u skladu sa Ugovorom o zakupu. Pomenutim Ugovorom predviđena je obaveza Zakupca da će u slučaju nepoštovanja propisanih odredbi obezbijediti da se odmah izvrši reisperuka aviona sa zahtjevima iz Ugovora u pogledu reisperuke, da će obezbijediti deregistraciju aviona od strane vazduhoplovnih vlasti u Crnoj Gori, kao i obešteti Banku na prvi pisani zahtjev i isplatiti iznos svih troškova i gubitaka koje je banka pretrpjela zato što reisperuka aviona nije odmah izvršena.

Nadalje, ukazujemo da je bazična cijena aviona iznosila 31.200,000,00 USD, dok je kupoprodajna cijena aviona uz primjenu eskalacione forme obračunata u iznosu od 32.940.137,00 USD. U odnosu na navedeno, ukazujemo da je od strane Montenegro Airlines-a u četiri tranše, zaključno sa 15.07.2010. godine, uplaćeno je ukupno 4.941.021,00 USD. (što čini 15% kupoprodajne cijene)

Ukupna cijena aviona sa finansiranjem iznosi 47.781.891.24 USD (42.840.870.24 USD ukupan iznos otplate zajma + 4.941.021.00 USD plaćeni depozit 15%), dok su ukupna ulaganja Montenegro Airlinesa u avion do 16.07.2020. godine, izvršena u iznosu od 38.856.709.94 USD, a na osnovu čega se prema raspoloživim podacima može zaključiti da je preostali dug Montenegro Airlinesa na dan 22.01.2021. godine, iznosi 6.902.347.06 USD (ukupan dug bez kamate koja će dospjeti do datuma konačne isplate duga).

Dana 4.01.2021. godine, BNDES je dostavio Montenegro Airlines-u Obavještenje o prekršaju zahtijevajući isplatu Zajma i prizemljenje vazduhoplova 40-AOC jer je Montenegro Airlines prestao da bude air operater, što predstavlja prekršaj po Ugovoru o zajmu i Ugovoru o zakupu aviona.

Nadalje, dana 22.01.2021. godine, BNDES je dostavio Montenegro Airlines-u Obavještenje o ubrzanj otplati Zajma, kojim je:

- zakup aviona raskinut ali obaveza Zakupca da štiti, održava i osigurava avion ostaje;
- zahtijevana isplata preostalog duga u iznosu od 6.902.347.06 USD;
- preostali dug dospio i plativ odmah na dana izdavanja Obavještenja o ubrzanj otplati Zajma;
- zahtijevano da Dužnik i Zakupac obeštete sve obezbijedene strane za sve troškove i gubitke (uključujući i pravne troškove) a koje su imali zbog prekršaja Zakupca po Ugovoru o zajmu i Ugovoru o zakupu aviona.

Krajem januara 2021. godine, započeti su pregovori sa BNDES-om o sticanju vlasništva na predmetnom avionu odnosno otkupu istog. Imajući u vidu da Montenegro Airlines zbog svoje insolventnosti nije bio u mogućnosti da ispuni obaveze po Ugovoru o zajmu i Ugovoru o zakupu predmetnog aviona kao i da ispuni zahtjeve BNDES-a po obavještenju o prekršaju i Obavještenju o ubrzanj otplati preostalog duga po Ugovoru o zajmu kao i

da obešteti BNDES i ostale ugovorne strane za sve troškove i gubitke koje su imali kao rezultat prekršaja Montenegro Airlinesa.

U pomenutim pregovorima tim Ministarstva ekonomije Brazila i BNDES-a, koji je vodio Lazaro Lima, podsekretar za finansije u Ministarstvu ekonomije Brazila, iskazana je spremnost po kome je njihovo ministarstvo spremno da prihvati iznos od 4.99 miliona USD za sticanje vlasništva na avionu 40-AOC i mirno rješavanje problema. Uz predlog Brazilski tim je dostavio procjenu prodajne vrijednosti aviona i troškova reisperuke aviona, sa predloženom dinamikom plaćanja.

Napomene radi, u pregovorima ispred Države učešće je uzela kompanija „ToMontenegro“ d.o.o., sa mandatom povjerenim od strane Vlade Crne Gor i resornog Ministarstva kapitalnih investicija.

Nadalje, radi zaštite aviona koji je prizemljen na aerodromu Podgorica i pokrića od rizika oštećenja i gubitka, „To Montenegro“ d.o.o. je izvršio osiguranje aviona po polisi osiguranja „To Montenegro“d.o.o.-a.

Kako je utvrđeno iz raspoložive dokumentacije, prema podacima iz Informacije o statusu pregovora za kupovinu vazduhoplova tipa Embraer 190-200 LR, msn: 19000358, reg. oznake 40-AOC, da:

- avion tip Embraer 40-AOC je u neplovidbenom stanju (zadnji let je izvršen 26.12.2020. godine);
- za vraćanje aviona u plovidbeno stanje i komercijalne operacije potrebna su dodatna ulaganja (procjena za potrebna ulaganja u iznosu od 8,2 mil USD za revitalizaciju odnosno zamjenu stajnog trapa) Važno je napomenuti da se na avionu nalazi RH motor ESn 994898 i istekla mu je konverzacija, dok se motor ESN 994897 nalazi u Brazilu, magacinu radionice „Ge Celma“, a da se izvjesne komponentne aviona nalaze u hangaru i magacinu Montenegro Airlines a.d. u stečajju. Naglašavamo, dio pripadajućih komponenti aviona, koje se nalaze u hangaru i magacinu, ušlo je u stečajnu masu Montenegro Airlines a.d. u stečajju, u kom slučaju bi njihovo izlučenje iz stečajne mase mogao zahtijevati isključivo vlasnik aviona;
- „ToMontenegro“d.o.o. je izvršio osiguranja aviona po polisi osiguranja „ToMontenegro“-a d.o.o. u iznosu od 57.600 USD za godinu dana; (Za period od 24. aprila 2021. godine do 28. marta 2022. godine premija osiguranja koju je „ToMontenegro“d.o.o. platio za „grand risk“ vazduhoplova iznosila je 62.994.37 mil USD sa uključenim porezom na premiju osiguranja, dok se obavezao i preuzeo obavezu plaćanja za period od 29. marta 2022. godine do 28. marta 2023. godine u iznosu od 94.159.24 USD).

Takođe, u odnosu na sve gore navedeno, ukazujemo i da je Vlada Crne Gore, zaključcima broj 04-3087/2 od 24. juna 2021. godine, razmotrila Informaciju o kupovini vazduhoplova tipa Embraer 190-200 msn 19000358, reg. oznake 40-AOC, za potrebe kompanije „ToMontenegro“ d.o.o., koju je dostavilo Ministarstvo kapitalnih investicija, te tačkom 2 istih Vlada u svojstvu jedinog osnivača društva „ToMontenegro“ d.o.o. Podgorica, odobrila Društvu kupovinu Embraer 190-200 LR msn 19000358, reg. oznake

40-AOC, pod uslovima i na način utvrđenim prethodno navedenom informacijom, za ukupan iznos od 5.360.510,28 dolara (plativ u eurima po kursu na dan uplate, dok je tačkom 3 zaključaka navedeno da će se isplata kupoprodajne cijene izvršiti iz sredstava osnivačkog kapitala „ToMontenegro“ d.o.o. Podgorica.

Obzirom da nije postupljeno po navedenim zaključcima, Vlada Crne Gore je na sjednici od 9. decembra 2021. godine, razmotrila Informaciju o stavljanju van snage Zaključaka Vlade Crne Gore, broj 04-3087/2 od 24. juna 2021. godine, te tačkom 2 iste stavila van snage.

Imajući u vidu sve naprijed navedeno, a prema trenutno raspoloživoj dokumentaciji, pred Vladom Crne Gore na raspolaganju su dva modela izvršavanja ugovorenih obaveza i to:

1. Kupovina aviona tipa Embraer 190-200 LR (13.4 mil USD)

Kupovina aviona Embraer 190-200 LR, reg. oznake 40-AOC od strane Vlade Crne Gore, u iznosu od 5.2 mil USD, na koji način bi se steklo vlasništvo nad predmetnim vazduhoplovom, što bi podrazumijevalo dodatno ulaganje, u smislu revitalizacije odnosno stajnog trapa, u iznosu od oko 8.2 mil USD. Po ovom modelu neophodno bi bilo izdvojiti 13.4 mil USD, kako bi se avion stavio u funkciju, sa resursima operacije u narednih 7-8 godina.

Napomene radi, „ToMontenegro“ d.o.o. nije u mogućnosti da da izdvoji sredstva za ove namjene.

2. Reisporuka aviona tipa Embraer 190-200 LR (11.7 mil USD kao i dodatni troškovi reisporuke) iznos bi prešao 12 mil USD

Državnom garancijom ka BNDES-u, koju je izdalo nekadašnje Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacije Crne Gore, dana 12.07.2010. godine, Država preko ovog ministarstva neopozivo i bezuslovno garantuje da će u slučaju da Zakupac (Montenegro Airlines) iz bilo kog razloga biti u obavezi da izvrši reisporuku aviona, u skladu sa Ugovorom o zakupu.

Proizvođač aviona Embraer je za potrebe brazilskog Ministarstva finansija i ekonomije izvršio procjenu troškova reisporuke aviona na iznos od 6.9 mil USD (uključujući i revitalizaciju jednog motora u iznosu od 2.4 mil USD) i trošak isporuke (po 1.2 mil USD za dva motora). Imajući u vidu da oba motora zahtijevaju ovu vrstu servisa, izvjesno je da bi Ministarstvo finansija i ekonomije Brazila u slučaju reisporuke aviona zahtijevalo ispunjenje ugovornih obaveza u pogledu reisporuke precizno utvrđenih Ugovorom. Ukupna procjena troškova bila 11,7 mil USD.

U slučaju reisporuke aviona Banka odnosno Ministarstvo finansija i ekonomije Brazila u skladu sa Ugovorom i Državnom garancijom, imala bi pravo na obeštećenje i isplatu svih troškova i gubitaka (direktnih i indirektnih što uključuje i gubitak profita) koje bi imalo zbog toga što isporuka aviona nije odmah izvršena (januara 2021. godine). Imajući u vidu da bi prilikom reisporuke bili angažovani advokati i tehnički eksperti u procesu reisporuke, a u skladu sa Ugovorom ove obaveze padaju na Državu Crnu Goru, to se procjenjuje da bi ukupni troškovi prelazili 12 mil USD.

Važno je napomenuti da pored troškova reisperuke, ovim bi država izgubila avion u koji su do sada uložena značajna sredstva u iznosu od 38 mil USD, dok Ugovor ne prepoznaje povraćaj uložениh sredstava.